

Column: Jongerenquota in de politiek

Door: Marcel Wissenburg

Government of the people, by the people, for the people: Abraham Lincolns citaat uit John Wycliffes Bijbelvertaling van 1384 wordt tegenwoordig als een definitie van representatieve democratie begrepen. Representatieve democratie is imperfect als niet 'iedereen' vertegenwoordigd is. In Lincolns tijd ging 'iedereen' 'ieder ras' betekenen, en in de decennia na zijn dood ook 'ieder geslacht'. De laatste decennia wordt het kiesrecht wereldwijd stapsgewijs uitgebreid ten gunste van jongeren – zo zijn in Nederland tussen 1963 en 1983 het passief kiesrecht van 30 jaar en het actief kiesrecht van 23 jaar teruggebracht naar 18 jaar.

Om zeer uiteenlopende redenen betogen zeer uiteenlopende groepen dat uitbreiding van kiesrecht alleen niet genoeg is om van gelijke representatie te spreken. Vandaar dat sommige landen formele quota kennen voor vrouwen en minderheden op kieslijsten en in representatieve organen, terwijl politieke partijen elders vaak met meer informele quota werken.

Sinds enige tijd wordt op lokaal en regionaal niveau in o.a. Duitsland geëxperimenteerd met, en in o.a. het Verenigd Koninkrijk gelobbyd voor, jongerenquota in representatieve organen.¹ Meestal gaat het daarbij om quota die moeten garanderen dat er procentueel evenveel jongere volksvertegenwoordigers als kiezers zijn – waarbij de argumenten voor en tegen niet echt verrassend zijn, want herhalingen van de zetten die ook voor etnische en seksequota zijn gedaan.

Interessant wordt het pas wanneer jongerenquota worden aanbevolen als middel om deze jongeren nóg jongeren te laten vertegenwoordigen: de *niet* verkiesbare kinderen beneden de kiesgerechtigde leeftijd en, nog interessanter, de per definitie nog niet bestaande toekomstige generaties. Waarom interessant? Omdat er ook vanuit liberaal perspectief we iets te zeggen is vóór gegarandeerde representatie van deze groepen.

Tegen quota voor minderheden en vrouwen pleit in elk geval dat zij er in beginsel voor *kiezen* hun actief of passief kiesrecht wel of niet voldoende te gebruiken. Sterker, groepen kunnen zichzelf tot uitgebuite minderheid uitroepen en gaan representeren – getuige de vele mislukte bejaardenpartijen en het iets succesvoller 50Plus. Voor *toekomstige* burgers geldt dit natuurlijk per definitie niet. Als er één groep is waar alle andere minderheden overheen walsen (babyboomers voorop), een groep die geholpen verdient te worden aan een eerlijke start in het leven, een *level playing field*, – dan wel zij die geen stem hebben. Ja toch? Niet dan?

Tja... En toch... Ook aan het idee van jongerenquota valt het nodige af te knabbelen.

Voor een deel van de nu nog niet kiesgerechtigden is een quotum eigenlijk niet nodig: zij mogen

zichzelf niet representeren vanwege een willekeurig (dus onliberaal) criterium, hun leeftijd. De achtergrond van de minimumleeftijd voor het kiesrecht is immers dat een democratie een epistemocratie moet zijn: regering door mensen die voldoende verstand van zaken hebben. Leeftijd is daarvoor een absurd criterium – getuige Winston Churchill: ‘het beste argument tegen democratie is vijf minuten praten met een gemiddelde kiezer.’ Toegegeven, *praktisch* gesproken is het zelfs onder liberalen geen haalbare kaart het kiesregister open te stellen voor ieder die verklaart ‘ik kan stemmen, ik wil stemmen’ – maar het punt is dat een jongerenquotum *principieel* niet de enige optie is om de representatie van jongeren uit te breiden.

Voor de echte, nog onbestaande, toekomstige generaties is een gegarandeerd jongerenquotum zelfs regelrecht ongewenst – want de omgekeerde wereld: in een vrije samenleving is het besluit een nieuwe generatie te creëren een besluit van autonome individuen, die kiezen verantwoordelijk te worden voor het welzijn van een nieuw te creëren mens. Toekomstige generaties een eigen, gegarandeerde plek in representatieve organen geven betekent dan én de voortplanter in feite een extra stem geven, én de niet-voortplanter opzadelen met de verantwoordelijkheid voor, en de rekening van, de voortplanters.

Dan is er nog de vraag waarom een gegarandeerd *jongerenquotum* nodig zou zijn om stem te geven aan de belangen van toekomstige generaties. Zijn zij beter in staat dan anderen om te spreken voor de stemlozen? Jeugdverkiezingen (parallel aan parlementsverkiezingen) geven enkel aan dat jongeren extremer zijn dan volwassenen; gedragsonderzoek, bijvoorbeeld naar duurzaamheid, geeft aan dat ze niet in daad praktiseren wat ze met de mond belijden. Jongeren zijn net zo egoïstisch als, zo niet egoïstischer dan, ouderen – ze hebben alleen nog geen 18Min opgericht.

Zo geraken we ten slotte aan *des Pudels Kern*: waar gaat het eigenlijk om bij politieke representatie? Daar zijn ruwweg twee antwoorden op. In onder meer het klassiek liberalisme, libertarisme en dat wat links neoliberalisme noemt, is democratie de vertegenwoordiging van ieders persoonlijke, desnoods ondoordachte, voorkeur ofwel *eigenbelang*. Vertegenwoordigers zijn dan zaakgelastigden van kiezers en worden verondersteld ‘responsief’ te zijn, hun aanhang te leveren wat zij vragen. Vanuit een tweede perspectief, dat aansluit op het zogeheten verheffingsliberalisme, draait democratie om het debat tussen representanten van uiteenlopende visies op het *algemeen* belang. Vertegenwoordigers zijn hier autonoom – zij treden op voor wat zij als het ‘werkelijke’ belang van hun achterban zien.

Vanuit het perspectief van de verheffingsliberaal moeten volksvertegenwoordigers collectief onpartijdig zijn, dat wil zeggen, gezamenlijk alle visies op het goede samenleven representeren. Daar passen alleen quota bij wanneer een anders in het debat afwezig perspectief zou worden vertegenwoordigd door evident belangeloze advocaten – en dat zullen dus nooit egoïstische jongeren kunnen zijn, maar hooguit kinderloze bejaarden: de ideale democratie voor verheffingsliberalen is een gerontocratie.

Wie daar niet aan wil, rest slechts één keuze: desnoods met de nagels in de tafel geslagen respecteren dat burgers in het stemhokje soms enkel oog hebben voor hun intuïtieve, kortzichtige en destructieve, interpretatie van hun allerindividueelste eigenbelang. Daar passen geen jongerenquota bij: het is aan de individuele (toekomstige) ouders op te komen voor de belangen van hun nageslacht – of niet.

Prof. dr. M.L.J. Wissenburg is lid van de redactie van Liberaal Reveil, hoogleraar Politieke Theorie aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Deze column verschijnt eind september in Liberaal Reveil.